درس ششم: جنگ جهانی اول

زمینه‌ها و علل جنگ جهانی اول

❖ عمده تحولات تاریخ جهان در قرن نوزدهم، متاثر از دو حادثه بود: (خرداد ۹۸ - خرداد ۹۹ - دی ۹۹)

متاثر از انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب صنعتی بود.

❖ مهمترین تحولات اروپا در قرن ۱۹م. (زمینه و علل شروع جنگ جهانی اول): (دی‌ماه ۹۹ - خرداد ۹۹)

تداوم و گسترش استعمار(گسترش رقابت های استعماری) ، رشد اندیشه ملی گرایی و ظهور قدرت های جدید

❖ اهداف روس‌ها از حمله به ایران و عثمانی:

باهدف رسیدن به دریاهای گرم و آبراه‌های مهم

❖ عکس العمل مردم مستعمرات در برابر استعمارگران: (خرداد ۹۸)

در برابر سلطه استعمارگران بر سرزمینشان مقاومت کرده یا جنبش‌های اعتراضی به راه انداختند.

❖ مهم‌ترین جنبش‌های اعتراضی علیه استعمارگران: (خرداد ۱۴۰۰ - شهریور ۱۴۰۲ - خرداد ۱۴۰۴)

۱- قیام مهدیون در سودان به رهبری مهدی سودانی در مقابل انگلیس (خرداد ۱۴۰۴)

۲- مبارزات مردم الجزایر به فرماندهی امیر عبدالقادر بر ضد ارتش فرانسه (خرداد ۱۴۰۴ - شهریور ۱۴۰۲)

۳- شورش سپاهیان هندی و مبارزات ضد استعماری گاندی در هندوستان

۴- جنبش استقلال‌طلبانه مردم آمریکای لاتین به رهبری سیمون بولیوار (خرداد ۱۴۰۰)

❖ جریانات زمینه‌ساز شکل‌گیری کشورها و دولت‌های ملی جدید در قرن نوزدهم میلادی:

دو جریان فکری ملی‌گرایی و آزادی‌خواهی

❖ چگونگی وحدت ایتالیا: (خرداد ۱۴۰۳)

- تا حدود اواسط قرن ۱۹ م ایتالیا کشوری چندپاره
- حکومت خاندان‌های مختلف، پاپ‌ها و یا کشورهای همسایه (اتریش و فرانسه) بر هر قسمت آن
- قیام ملی‌گرایان ایتالیایی در نیمه دوم قرن نوزدهم و اتحاد و استقلال ایتالیا با استفاده از رقابت میان اتریش و فرانسه و تشکیل حکومت ملی و مستقل.

❖ چگونگی تشکیل امپراتوری آلمان: (خرداد ۱۴۰۰)

- ایالت پروس که یکی از بزرگترین و قدرتمندترین ایالت‌های اتحادیه آلمانی بود، پیشگام وحدت آلمان بودند.
- ویلهلم یکم فرمانروای پروس به کمک صدراعظم خود بیسمارک، ملقب به مرد آهنین آن ایالت، سرزمین های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد (۱۸۷۱م.)

جنگ پروس با کشورهای دانمارک اتریش مجارستان و فرانسه و شکست آن‌ها و وحدت آلمان

❖ صدراعظم پروس: (دی‌ماه ۱۴۰۰ - خرداد ۱۴۰۲ - شهریور ۱۴۰۲ -- دیماه ۱۴۰۲)

بیسمارک، ملقب به مرد آهنین ایالت پروس بود.

❖ عوامل تبدیل آلمان به کشوری صنعتی:

۱- تأسیس و توسعه مدارس و دانشگاه‌ها ۲- برپایی صنایع جدید ۳- بسط شبکه حمل‌ونقل و ارتباطات.

زمینه‌ها و علل جنگ جهانی اول

❖ مهمترین علل بروز جنگ جهانی اول: (شهریور ۹۹)

۱- مسابقه تسلیحاتی، ۲- رقابت بر سر نفوذ در منطقه شبه جزیره بالکان ۳- اختلافات مرزی ۴- دشمنی شدید آلمان با همسایگانش به‌ویژه فرانسه

❖ اقدامات آلمان برای تبدیل شدن به یک قدرت جهانی:

توسعه مناطق تحت نفوذ در اروپا و گسترش مستعمرات

❖ صلح مسلح: (شهریور ۱۴۰۴)

دوره‌ای که کشورهای اروپایی بی آنکه درگیر جنگ باشند اولا از ترس یکدیگر به ساختن و انبار کردن سلاح‌های پیشرفته و آماده شدن برای جنگ می‌پرداختند و ثانیا تلاش می‌کردند از طریق بستن پیمان اتحاد سیاسی و نظامی، متحدان خود را افزایش دهند.

@DaneshSad

❖ اتحاد سه‌گانه:

آلمان، ایتالیا، اتریش- مجارستان

❖ اتفاق سه‌گانه:

انگلستان، روسیه و فرانسه

❖ مسأله شرق: (خرداد ۱۴۰۴)

در شبه‌جزیره بالکان اقلیت‌های قومی (مانند صرب‌ها و اسلاوها) و اقلیت‌های مذهبی (مانند مسیحیان) زندگی می‌کردند. از قرن هجدهم، همزمان با کاهش قدرت امپراتوری عثمانی، دخالت کشورهای اروپایی در بالکان به بهانه حمایت از این اقلیت‌ها افزایش یافت. این دخالت‌ها که به مسئله شرق معروف شده بود، به‌تدریج به جدایی بالکان از امپراتوری عثمانی انجامید،

به‌طور مثال اتریش اداره بوسنی و هرزگوین را به‌دست گرفت و صربستان و رومانی با اینکه استقلال یافتند ولی تحت نفوذ روسیه بودند. این شرایط باعث شد بحران و کشمکش در بالکان ادامه یابد و یک اتفاق در این منطقه به شروع جنگ جهانی اول منجر شود

جنگ جهانی اول (۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ م)

❖ حادثه شروع جنگ جهانی اول:

قتل ولیعهد اتریش و همسرش درروز ۲۸ژوئن ۱۹۱۴ به دست یک صرب ملی‌گرا در شهر سارایوو مرکز بوسنی

❖ چگونگی شروع جنگ جهانی اول:

پس از قتل ولیعهد اتریش اعلان جنگ اتریش به صربستان - صف‌آرایی اتحاد و اتفاق مثلث به پشتیبانی همدیگر و شروع جنگ جهانی اول

❖ نتیجه جنگ جهانی اول:

جنگ تا سال ۱۹۱۸ به مدت ۴سال ادامه یافت و آتش آن نه‌تنها اروپا بلکه غرب آسیا (خاورمیانه) و برخی مستعمرات را نیز دربرگرفت

❖ بلشویک‌ها: (خرداد ۱۴۰۰)

در بین مارکسیست های معترض روسیه، عده ای که به «بلشویک‌ها» بودند، می گفتند که انجام اصلاحات مورد نظرشان با استفاده از شیوه های مسالمت جویانه و ملایم امکان پذیر نیست و انقلابی بنیادافکن)که طی آن طبقه اشراف از قدرت برکنار می شدند(چاره کار است.

❖ رهبر بلشویک‌ها و شعار آنان: (دیماه ۱۴۰۲)

بلشویکِ ها به رهبری «لنین» توانستند با شعار «صلح، زمین، نان،» «تسلط کارگران بر تولید» و «همه قدرت از آن شوراها» شورشیان را با خود همراه کرده تا جایی که تزار را دستگیر و در نهایت کشتند.

آثار و پیامدهای جنگ

❖ آثار و پیامدهای جنگ جهانی اول:

۱- پیمان صلح ورسای ۲- فروپاشی عثمانی و تغییر نقشه سیاسی در غرب آسیا (خاورمیانه) ۳-تشکیل جامعه ملل ۴- تلفات و خسارت‌های انسانی و اقتصادی

❖ پیمان صلح ورسای: (خرداد ۹۸ – خرداد ۹۹ - شهریور ۹۹ - خرداد ۱۴۰۰ - خرداد ۱۴۰۱)

با هدف عقد قرارداد صلح و در کاخ ورسای پاریس پیمان امضا شد. در این میان، پیمانی که با آلمان بسته‌شده اهمیت بیشتری داشت.

۱- مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم شد ۲- بخش‌هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید.

۳- آلمانی‌ها ملزم به پرداخت غرامت به دولت‌های متفق شدند ۴- محدود نگه‌داشتن توان نظامی خود شدند.

❖ سیاست عثمانی در جنگ جهانی اول:

با شروع جنگ جهانی اول، دولت عثمانی به متحدین پیوست و هر چند در ابتدا توانست موفقیت‌هایی به دست آورد ولی در نهایت توسط نیروهای متفقین اشغال شد.

❖ فروپاشی عثمانی بعد از جنگ جهانی اول: (خرداد ۱۴۰۲)

به دنبال انقلاب در روسیه، فرصت تقسیم عثمانی برای انگلستان و فرانسه فراهم شد و قبل از پایان جنگ عثمانی را تقسیم کردند.

به موجب آن، کشورهای کنونی ترکیه، عراق، سوریه، اردن، فلسطین، لبنان و عربستان شکل گرفتند. انگلستان سرپرستی عراق، اردن و فلسطین را بر عهده گرفت و لبنان و سوریه تحت سرپرستی فرانسه درآمدند.

@DaneshSad

❖ تشکیل جامعهٔ ملل: (شهریور ۹۸ - دی ۹۹)

جامعه ملل شکل اولیه سازمان ملل است. پس از جنگ جهانی اول، تشکّلی با عضویت چهل کشور در ژنو سوئیس تأسیس شد تا سلطه قدرت های مستکبر بر دنیا که آن را «صلح و امنیت جهانی» می نامیدند در معرض تهدید قرار نگیرد و رقبای بالقوه و بالفعل آنها توان و مجال قدرت یافتن نداشته باشند.

❖ پیامدهای انسانی و اقتصادی جنگ جهانی اول:

۱- تلفات و مصائب جانی، جسمی و روحی ۲- ویرانی منابع و مراکز اقتصادی، تولیدی و مالی اروپا و دیگر مناطق جهان

۳- بیش از ۹ میلیون نظامی در این جنگ کشته و ده‌ها میلیون نظامی مجروح، اسیر و مفقود شدند.

۴- کشته، مجروح، بیمار و یا آواره شدن میلیون‌ها غیرنظامی در سرتاسر جهان، براثر عملیات جنگی یا اتفاقات ناشی از جنگ مانند کمبود مواد غذایی و شیوع بیماری‌های همه‌گیر

ایران در جنگ جهانی اول

❖ سیاست ایران در مقابل جنگ جهانی اول:

دولت ایران پس از شروع جنگ جهانی اول، اعلام بی‌طرفی کرد اما کشورهای درگیر در جنگ، به‌خصوص روسیه و انگلستان، به بهانه‌های مختلفی آن را نقض کردند.

❖ بهانه روسیه و انگلستان برای لشکرکشی به ایران:

در اوایل جنگ، مأموران و جاسوسان آلمانی در مناطق مختلف ایران به اقداماتی بر ضد دولت‌های اتفاق مثلث دست زدند.

❖ قرارداد ۱۹۱۵:

روسیه و انگلستان قرارداد ۱۹۱۵ ایران را به دو قسمت تقسیم کردند؛ نیمه شمالی متعلق به روسیه و نیمه جنوبی سهم انگلستان شد.

❖ تشکیل دولت موقت ملی:

با نزدیک شدن ارتش روسیه به تهران، شماری از ملیون، شامل برخی از نمایندگان مجلس شورای ملی، وزیران و شخصیت‌های مذهبی، به کرمانشاه مهاجرت نمودند و دولت موقت ملی را در آن شهر تأسیس کردند اما به دنبال شکست سپاه عثمانی از نیروهای اتفاق مثلث، دولت موقت فروپاشید و اعضای آن پراکنده شدند.

❖ مقاومت مردم در مقابل استعمارگان در جنگ جهانی اول: (شهریور ۱۴۰۱)

- ایستادگی مردم و به‌خصوص عشایر در قسمت‌های مختلف ایران مانند فارس، بوشهر و خوزستان، تحت تأثیر فتوای مراجع تقلید در برابر متجاوزان -دلاورمردان تنگستانی، دشتستانی و دشتی به فرماندهی رئیسعلی دلواری
- مردم کازرون به رهبری ناصر دیوان کازرونی
- عشایر عرب خوزستان نیز در «نبرد جهاد» (شهریور ۱۴۰۱)

❖ آثار و نتایج جنگ جهانی اول بر ایران:

۱- موجب قحطی بزرگی شد که درنتیجه آن عده زیادی از هم‌وطنان ما به سبب گرسنگی، سوءتغذیه و بیماری‌های ناشی از آن به طرز دلخراشی جان دادند. ۲- کاهش جمعیت شهرها و مناطق مختلف ایران پس از خاتمه جنگ ۳- ویرانی اقتصادی ۴- تزلزل و بی‌ثباتی دولت مرکزی

۵- تعطیلی مجلس شورای ملی و تضعیف بیشتر نظام مشروطه

قرارداد ۱۹۱۹

❖ قرارداد ۱۹۱۹م:

میان ایران و انگلستان-

هدف انگلستان: تحکیم نفوذ و سلطه پایدار خود و تأمین منافع درازمدتشان در ایران

❖ تصمیمات قرارداد ۱۹۱۹:

۱- اداره امور دارایی و برخی دیگر از ادارات و وزارتخانه‌های ایران در اختیار انگلستان قرار می‌گرفت؛

۲- مسئولیت تجدید سازمان و ایجاد ارتش یکپارچه ایران و تأمین اسلحه و تدارکات آن نیز به افسران انگلیسی داده می‌شد.

۳- متعهد می‌شد که وامی در اختیار دولت ایران قرار دهد تا تحت نظارت کارشناسان انگلیسی هزینه شود.

آیت‌الله سید حسن مدرس یکی از جدی‌ترین مخالفان قرارداد ۱۹۱۹ بود. (خرداد ۱۴۰۲ - شهریور ۱۴۰۲).

@DaneshSad